

УДК: 378

DOI 10.31494/2412-9208-2019-1-1-274-283

Peculiarities of H. C. Andersen's tales contextual studying at the lessons of child's literature with future primary school specialists

Особливості контекстного вивчення казок Г. К. Андерсена на заняттях з дитячої літератури з майбутніми фахівцями початкової школи

Olexandra Kazanzhy,
Candidate of Philological
Sciences, Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0002-6672-3020>

kazanzhy_a@ukr.net

Mykolaiv V. O. Suchomlinskij
National University,

✉ 24 Nikolska St., Mykolaiv,
54030

Олександра Казанжи,
кандидат філологічних наук, доцент

Миколаївський національний
університет імені

В. О. Сухомлинського,

✉ вул. Нікольська, 24, Миколаїв,
54030

Original manuscript received January 30, 2019

Revised manuscript accepted April 02, 2019

ABSTRACT

The article raises the problem of the artistic works context study at the children's literature classes in the process of training elementary school future specialists. It is relevant in the context of creating a new Ukrainian school which is based on a competent approach to the educational process. Contextual study of artistic works is sufficiently effective for understanding its issues and ideas. It is emphasized by V. Hladyshev and L. Miroshnichenko in their methodological studies. As it is noted in the study such an approach is often ignored in the analysis of literary tales. That is why we suggest examples of the contextual studying method use while getting acquainted with the creative works of Danish storyteller H. C. Andersen. Considering the biographical, moral, aesthetic and cultural contexts, the following works have been analyzed in the study, such as: "The Ugly Duckling", "The Snow Queen", "The Little Mermaid", "The Nightingale" and "The Snail and the Rosebush". Philosophic-Christian interpretation of fairy tales, which corresponded to the personal Christian outlook of their author, is emphasized. In particular, the concept of sacrificial Christian love and spiritual humility, which govern the actions of the protagonists of the storyteller's works, contribute to their spiritual growth. From this very side one should approach the analysis of fairy tales "The Snow Queen", "The Little Mermaid", "The Nightingale" and "The Pen and the Ink". The tales "The Ugly Duckling" and "The Snail and the Rosebush", in addition to the writer's world-wide orientations, reveal the individual facts of his life. In order to understand the essay fully, you need to plunge into biographical information about the writer. An important source of information about the life and outlook of the storyteller is his autobiographical work "The Tale of My Life" in which the true Andersen appears to the reader.

Consequently, the interpretation of H. C. Anderson's tales with the use of works context study methodology opens their new understanding, which enables future educators to place important accents, identify the educational subtext and the main idea correctly and to approach the school analysis of these works taking into account the

necessary details.

Keywords: context, contextual study, biographical context, analysis, literary tales, subtext, world view.

Вступ. Початок ХХІ століття позначився для України значними змінами, які відбулися в різних сферах діяльності суспільства. Кардинальної реорганізації зазнала вітчизняна освіта. Так, створення Нової української школи стало серйозним кроком до реалізації новітніх підходів у системі навчання й виховання дітей. У цих умовах з'являється нагальна потреба у підготовці фахівців, які будуть реалізувати ці підходи на належному рівні, тому особлива увага в сучасній освіті приділяється навчанню й вихованню нового покоління учителів. Сьогодні час висуває серйозні вимоги до особистості вчителя, а також до його професійних якостей, які формуються, в першу чергу, на заняттях з різних методик, а також під час опанування загальноосвітніми дисциплінами, серед яких особіне місце посідає дитяча література.

Новітні освітні програми, базуючись на компетентнісному підході, дають можливість вчителю творчо підходити до вивчення предметів, що особливо важливо для роботи з мовно-літературною галуззю, власне з літературою. Але креативний підхід вимагає від педагога глибоких знань художньої літератури й літературознавства. Тому на заняттях з дитячої літератури студент має ознайомитися з основними творами письменників для дітей, навчитися їх аналізувати й правильно інтерпретувати.

Методи та методики дослідження. Мета статті – звернути увагу на продуктивний і сучасний метод роботи з художнім текстом на прикладі казок Г. К. Андерсена, проаналізувати твори данського казкаря використовуючи біографічний, літературознавчий, культурологічний та особистісно-значущий контексти. Методологічну основу дослідження становить системний підхід.

Результати та дискусії. Контекстне вивчення художніх творів є найбільш продуктивним. Це питання в методиці літератури аналізували В. Гладишев, Л. Мірошніченко, І. Синиця, М. Соколов, О. Чирков. За визначенням В. Гладишева, який пропонує контекстне вивчення літературного твору впроваджувати під час вивчення літератури в школі, варто розуміти визначення окресленого поняття як таке вивчення твору, при якому він сприймається як унікальне, неповторне, самодостатнє явище в рамках життя і творчості письменника (біографічний контекст), у рамках певного етапу розвитку історико-літературного процесу і літератури взагалі (літературознавчий контекст), у рамках розвитку національної та світової культури (культурологічний контекст), у рамках морально-естетичного досвіду читача (особистісно-значущий контекст) (Гладишев, 2006: 165).

Як зауважує дослідник, провідну роль у створенні художнього твору відіграє саме біографічний контекст, адже саме особистість письменника, його світогляд впливають на унікальність продукту його творчості. Учитель повинен добре знати не лише основні віхи життя й творчості письменника, але й ті події, які безпосередньо вплинули на

формування його морально-етичної позиції. Вивчення твору в біографічному контексті вимагає ретельного відбору матеріалу, який безпосередньо пов'язаний з творами, врахування вікових особливостей читачів, а також педагогічного такту стосовно тих подій з життя митця, які є компрометуючими побутовими подробицями (Гладишев, 2006: 167).

Безумовно, важливими для розуміння художнього твору є й інші окреслені контексти, але усі вони тісно пов'язані з біографічним. Зауважимо, що контекстний підхід при вивченні художніх творів можна пропонувати не лише в школі, але й у вищому навчальному закладі в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи до аналізу дитячих художніх творів

Інтерпретувати літературний твір не можливо поза системою контекстів. Часто цей підхід ігнорують під час аналізу літературних казок, через що казка сприймається надто спрощено, а її ідея часто зводиться до поверхового моралізаторства.

Літературна казка – художній твір письменника, який модифікуючи жанрово-стильові особливості фольклорної казки, формує новий за якістю авторський текст із різними інтертекстуальними елементами (цитатами, ремінісценціями, алюзіями тощо). Чудесне в літературній казці використовується, як і в народних оповідних джерелах, задля витворення реального казкового світу, де перемагають правда, благородство, доброта, розум (Літературознавча енциклопедія, 2007: 568). Проте літературна казка відрізняється інтенсивнішою психологізацією персонажів, докладнішою мотивацією їхніх вчинків і сюжетних колізій, більшою діалогізацією оповіді й виразнішою моралізаторською доміантою. Автори літературної казки створюють такі образи, які краще виявляють себе не в традиційних, а оригінальних сюжетах сучасного змісту (Дитяча література, 2010: 40).

Усі окреслені особливості літературної казки визначають використання контекстного підходу під час їхнього аналізу, тому на практичних заняттях зі студентами з дитячої літератури варто використовувати саме його. У цьому дослідженні пропонуємо застосовувати принцип контекстного вивчення художнього твору до інтерпретації казок Г. К. Андерсена.

Творчість письменника посідає осібне місце в літературі. Його казки мають певні визначальні особливості:

– казки письменника мають глибокий підтекст, зрозуміти який можна лише детально проаналізувавши казку. Андерсен писав: “У кожній дитячій казці друга, яку в повній мірі можуть зрозуміти лише дорослі”.

– реальні уявлення у казках Андерсена надзвичайно поетично набувають фантастичного характеру. (Товариш письменника поет Інґеман так писав у листі до казкаря: “Ви маєте дорогоцінну здатність знаходити й бачити перлини в канаві. Дивіться, не втрачайте цієї здатності. У цьому Ваше призначення, може бути”. І справді, речі звичайного побуту перетворюються на чарівних казкових персонажів (“Перо й Чорнильниця”, “Циганська Голка” тощо);

- відсутня повчальна кінцівка, або мораль;
- серйозність думки втілена у простодушну форму;
- у кожній казці спостерігається любов до людей, знання життя народу, його проблем, гуманізм, віра у краще майбутнє людства, ствердження рівності прав на щасливе життя усіх;
- глибокий християнський підтекст (“Русалонька”, “Снігова королева”, “Дикі лебеді”);
- наявність описів яскравих природи й данської архітектури;
- присутність автора в казках;
- серед казок Андерсена є і твори написані на фольклорній основі (“Нове вбрання короля”, “Дикі лебеді”, “Великий Клаус і маленький Клаус”, “Снігова королева”), і цілком оригінальні (“Гидке каченя” (автобіографічна), “Ялинка”, “Стийкий олов’яний солдатик”, “Льон”).

Світ андерсенівської казки, на думку Н. Павленко, формують такі групи дійових осіб: а) персоніфіковані предмети та речі; б) антропоморфізовані рослини і тварини; в) уявно-фантастичні створіння; г) люди (Павленко, 2005). Важливе місце у творчості автора посідають казки, де головними героями виступають люди, адже саме їм надається можливість визначити, що є добром і злом, що таке справедливість, Божа воля.

Отже, враховуючи специфіку казок Андерсена, пропонуємо студентам проаналізувати їх у системі контекстів.

Казки письменника адресовані як дітям, так і дорослим, про що письменник неодноразово натякав у автобіографії та листах (Андерсен, 1875; Листи від Андерсена, 1835–1844). Тому в кожному творі казкаря є глибинний прихований філософський зміст, який необхідно осягнути для визначення головної думки. Як зауважує Н. Півнюк, не можна стверджувати, що дітям необхідна вся глибина казки, але педагогові вона потрібна, щоб знайти оптимальну форму подання дітям правильної розстановки акцентів (Півнюк, 2005: 40). Таким чином, щоб осягнути глибину казок Г. К. Андерсена, прочитати її між рядків і зрозуміти підтекст, необхідно повсякчас звертатися то біографії письменника.

Протягом 1846-1865 року Г. Х. Андерсен писав автобіографію “Казка мого життя”. Саме тут зосереджені основні етапи життя письменника, а також викладено його власну оцінку того, що довелося пережити. Тому аналізувати твори митця варто, ознайомившись з цією автобіографією. Твір починається словами: “Моє життя – прекрасна розкішна казка. Якби тоді, коли я вступив у світ маленьким бідним самотнім хлопчиком, до мене з’явилася б усемогутня чарівниця й сказала: “Обери собі мету й напрямок, а я буду тебе направляти й захищати!” – моя доля не могла б бути щасливішою, розумнішою й кращою. Історія мого життя скаже всім людям те саме, що говорить мені: Господь Бог усе направляє на краще” (Андерсен, 1875). Віра в краще, часом наївний, але твердий оптимізм вплинули на становлення Андерсена як письменника. Світогляд казкаря формувався в атмосфері глибокої набожності, яка панувала в його родині, тому з дитинства

майбутній митець засвоїв істину: “Необхідно багато страждати, зате потім з тебе вийде що-небудь” (Андерсен, 1875). Ця думка лежить в основі багатьох казкових творів Г. К. Андерсена. Яскраве втілення вона віднайшла в автобіографічній казці “Гидке каченя”.

Казка тісно пов'язана з життям письменника. Шлях до слави, яку напроорочила Андерсену стара гадалка в Оденсе, був надзвичайно тернистим. У “Казці мого життя” митець пригадує, як з однією торбинкою приїхав до Копенгагена, як влаштувався співати в театр, але, втративши голос, вимушений був поневіритися без роботи, а грошей не вистачало навіть на їжу; як його неординарність, щирість і бідність часто ставали предметом насмішок серед представників вищого суспільства. “На мене дивилися як на якесь курйозне явище, розважалися мною, а я бачив у кожній усмішці усмішку схвалення”, – пише Андерсен (Андерсен, 1875). Суспільство, в якому він не знаходив підтримки й наражався на глум і нерозуміння, письменник змалював в образі пташиного двору, а себе в образі гидкого каченяти, який достойно, з дивовижним смиренням витримавши всі випробування долі, перетворився на прекрасного лебедя. Слова, які точно схарактеризували долю письменника: “Не біда з'явитися на світ у качиному гнізді, якщо ти вилупився з лебединого яйця” (Андерсен, 1980: 193), – ще за його життя перетворилися на прислів'я.

Взагалі варто зазначити, що Андерсен став казкарем не випадково. Його дитинство пройшло серед переказів та легенд, які переповідали жінки під час збирання хмелю, у прядильні, батько часто читав йому “Тисячу і одну ніч”. Письменник мав надзвичайно вразливу душу й бурхливу фантазію. В автобіографії митець згадує: “На третій день ввечері батько помер. Тіло його залишили лежати в ліжку, а ми з матір'ю вляглися на підлозі. Всю ніч співав цвіркун. “Він вже вмер! – говорила йому мати. – Нема чого тобі кликати його, його забрала крижана діва!” І я зрозумів, що мати хотіла цим сказати, Я пам'ятав ще, як минулої зими, коли вікна замерзли, батько показав нам у крижаних візерунках на вікні, щось, схоже на жінку, яка простягала вперед обидві руки. “За мною прийшла. Чи що?” – сказав він тоді в жартома. Тепер мати згадала про це, і слова її глибоко запали мені в душу” (Андерсен, 1875). Так у казкових оповідях Андерсена виник образ крижаної діви, власне у “Сніговій королеві” й “Крижаній діві”. Багато народних казок Андерсен інтерпретував по-своєму. На їхній основі написані: “Кресало”, “Дикі лебеді”, “Нове вбрання короля”, “Великий Клаус і Малий Клаус” та інші.

До автобіографічних творів письменника слід віднести казку “Равлик і куц троянди”. Її створенню послужила подія з життя. Під час подорожі митець посварився зі своїм другом Йоганом Колліном, який наговорив йому багато зайвого. Андерсен образився й, схвилюваний, зачинився в кімнаті, але за кілька годин вийшов щасливий і продекламував нову казку. У ній в образах равлика й куца троянди зображено відповідно критика й поета, як зазначає сучасник казкаря данський письменник Карстен Хаух (Комментарии, 1835 – 1842). Проте ці образи є символічними, адже за їх допомогою Андерсену вдалося у стислій формі змалювати картину життя в людському суспільстві.

Наступні твори казкаря, про які піде мова в дослідженні, варто аналізувати з позиції його морально-етичних поглядів, користуючись культурологічним і біографічним контекстом. Так, казка “Снігова королева” – це не просто історія про щирю й віддану любов маленької Герди до Кая, яка врятувала хлопця від чар володарки крижаного царства. Її ідейний зміст набагато глибший, на ній позначилася глибока релігійність письменника. У цій казці змальовується боротьба Бога і диявола за людські душі, про що читач дізнається вже з “Оповідання першого”. Н. Півнюк пропонує у своєму дослідженні дати відповідь на такі питання до казки, які допомагають подивитися на неї під іншим кутом. Так дослідниця піднімає питання, чому Снігова королева, персонаж негативний, є зовні надзвичайно гарною. Очевидно, Андерсен вказує на дисгармонію між видимим і сутністю, крім того, зло часто буває привабливим (Півнюк, 2005: 52). Наступний важливий акцент зроблено на віці головних героїв: і Кай, і Герда на початку твору – діти. Чому саме маленькій дівчинці необхідно було рятувати хлопця? Відповідь на це питання звучить у словах фінки, яка відмовилася наділити Герду силою дванадцяти богатирів: “Сильніше, ніж вона є, я не можу її зробити. Чи не бачиш, яка велика її сила? Не бачиш, що їй служать люди і тварини? Адже вона боса обійшла півсвіту! Не в нас займати їй силу! Її сила – в її серці, в її милому, невинному дитячому сердечку” (Андерсен, 1980: 228). І це одна з ключових фраз для розуміння головної думки казки.

На думку Н. Півнюк, автору важливо було показати, що фізична сила ніщо перед силою духовною (Півнюк, 2005: 53). А в чому ж вона? У чистій і сильній любові Герди до Кая, і, звичайно, у безмежній вірі, у любові до Бога, символом якої є у казці троянці (Гладишев, 2013). Творець неодноразово допомагає дівчинці, а вона у скрутні хвилини звертається до Нього з молитвами. Крім того, Андерсен вводить у казку псалом: “Розы цветут... Красота, красота! // Скоро узрим мы младенцы Христа” (Андерсен, 1980: 232). Саме у ньому закладена мораль казки, що прозвучала в уривку з Євангелія, яке читала вголос бабуся: “Якщо не будете як діти, то не ввійдете в царство небесне”. Як розуміти ці слова? Дитина – чисте й світле створіння, здатне на щирі почуття. Тому й треба берегти в собі дитину. Наприкінці твору Кай і Герда вже дорослі люди, але діти серцем і душею. Як справедливо підсумовує Н. Півнюк “Снігова королева” – це казка про рятувну силу кохання, яка веде до Бога..., і про диявола, який хоче вбити цю любов. Але Бога йому ніколи не подолати – у цьому оптимізм казки і життя” (Півнюк, 2005: 54).

Християнські погляди письменника позначилися й на казці “Русалонька”. На особну увагу заслуговує уривок з листа до Інґемана від 11 лютого 1937 року: “Я не поставив безсмертя душі своєї Русалоньки, як де la Motte Fouque своєї “Ундини”, у залежність від кохання до неї людини. Право, це безглуздо. Усе в такому випадку залежало б від випадку. Я примусив свою русалоньку піти більш природним і досконалим шляхом. Жоден поет, здається, ще не вказував на цей шлях, и я радий, що можу вказати його в своїй казці” (Листи від Андерсена, 1839–1844). Що ж це за шлях, яким так

пишається автор казки. Н. Півнюк звертає увагу на розмову Русалоньки з бабусею, яка багато розповідала онуці про людей, про те, що вони, на відміну від морських жителів, мають безсмертну душу, що після смерті відлітає в небо прямо до зірок. Пізніше закохана у принца морська красуня висловлює бажання не лише бути поряд з коханим, але й отримати безсмертну душу. І знову перед читачем розгортається тернистий шлях до Бога. Русалонька приносить у жертву свій чудовий голос, позбавляється можливості повернутися додому, витримує нестерпний біль і, врешті, віддає своє життя заради кохання. Але водночас у неї з'являється можливість отримати людську душу. Таким чином, "Русалонька" – казка про любов, але не у вузькому значенні цього слова. Вона про любов як про сенс життя, любов як шлях до Бога, від якого розходяться різні дороги іншої любові" (Півнюк, 2005: 56).

У казці "Перо і Чорнильниця" теж звучать християнські мотиви. Г. К. Андерсен звертається до проблеми митця й мистецтва. Його герої вирішують питання, хто ж є справжнім творцем мистецьких шедеврів. В образах Пера і Чорнильниці письменник зобразив самозакоханих осіб з почуттям особистої важливості, які насправді не мають жодних талантів, а є лише інструментами в руках справжнього майстра і без нього нічого не варті. Поет, на відміну від них – справжній митець і глибоко розуміє сутність мистецтва. Відвідавши дивовижний концерт зі скрипкою, він робить висновок: "Як безглуздо було б з боку смичка и скрипки хизуватися своїм мистецтвом. А як часто робимо це ми, люди – поети, художники, вчені, винахідники, полководці! Ми хизуємось, але ж всі ми – інструменти в руках Творця. Йому одному честь і хвала! А нам гордитися нема чим!" (Андерсен, 1982). Ймовірно, письменник замислювався й про власну творчість, адже в автобіографії "Казка мого життя" висловлює думку, саме Бог влаштував те, що його художні праці самі пробили собі дорогу. "В англійському флоті по всіх снастях, и великих і малих, проходить червона нитка, що вказує на приналежність флоту короні; по всіх великих і малих подіях і проявах людського життя теж проходить невидима нитка, яка вказує, що ми належимо Богу. Ось у чому я встиг переконатися в житті" (Андерсен, 1875).

Аналізувати казки Г. К. Андерсена, як і будь якого літературного твору, не можливо без використання особистісно-значущого контексту, який визначається специфікою сприйняття художньої літератури студентами, тим місцем, яке може посісти художня література в системі їхніх моральних цінностей, у його духовному житті. В. Гладішев зазначає, що використання цього контексту підкоряється основному завданню, що стоїть перед педагогом, – творення людини (Гладішев, 2006: 173). Творчість Г. К. Андерсена звертає увагу читача на важливі людські цінності. Тому у казках письменника часто протиставляються дві категорії: справжнє й несправжнє, гарне й потворне.

Подібна антиномія є провідною у казці "Соловей". Тут варто відмітити, що образ маленької співочої пташки зустрічається в багатьох творах Г. К. Андерсена і не дарма, адже письменник був закоханий у

шведську співачку Дженні Лінд, яку за дивовижний голос називали "шведським солов'єм". Письменник так згадує про неї: "Слухаючи її, дивлячись на неї, хотілося і сміятися, і плакати від розчулення, здавалося, що сидиш у церкві, стаєш кращим і добрішим. Відчувалось, що Бог не лише в природі, але й у мистецтві, а там, де бачиш, відчуваєш присутність Бога, там та же церква. Мендельсон, говорячи зі мною про Дженні Лінд, висловився так: "Такі особистості, як вона, народжуються віками!" Таке ж і моє переконання. Спостерігаючи за нею на сцені, відчуваєш, що священний напій мистецтва підносять тобі в чистій посудині" (Андерсен, 1875).

У казці "Соловей" образ птаха, що так чудово співає, набуває особливих якостей, властивих витонченій і високодуховній людині. Соловей вбачає своє призначення в тому, щоб дарувати людям радість, пробуджувати душу, її найдивовижніші і найщиріші порухи. Для нього найкращою винагородою за творчість є емоції, які виражають слухачі його пісень. Але в палаці імператора надали перевагу штучній, прикрашеній коштовностями пташці, котра монотонно, проте вправно, видавала один й той самий мотив. І лише тоді, коли імператор зустрівся обличчям зі смертю, він згадав про свого справжнього солов'я. Птах пробачив можновладця і врятував його своїм дивовижним життєдайним співом від страшного майбутнього. Отже, ідея казки в тому, що лише справжнє мистецтво має велику силу, чудодійний і потужний вплив на людину, бо іде від душі, від серця. Крім того, читач має збагнути, що не все в житті можна купити за гроші, що треба вміти прощати, що справжня краса може бути непоказною зовні й зовсім необов'язково бути заможним, щоб бути щасливим.

Висновки. Отже, вивчення творчості письменника не можливе поза контекстом, як біографічним, літературознавчим, культурологічним так і особистісно-значущим. Контекстний підхід сприяє: поглибленню знань про важливі події з життя письменника, пов'язані з його творчістю; дають уявлення про його світогляд; кращому розумінню ідеї твору, його проблематики; глибшому розкриттю художніх образів; можливості встановити обставини його написання;

Усе це важливо в процесі аналізу художнього твору, тому окреслений напрям у методиці вимагає подальшого дослідження й використання в практиці роботи з майбутніми фахівцями початкової школи.

Література

1. Андерсен Г. К. Сказки и истории. М. : Правда. 1980. 528 с.
2. Андерсен Г. К. Сказка моей жизни. 1875. – URL: http://az.lib.ru/a/andersen_g_h/text_1855_skazka_moej_zhizni.shtml (дата звернення: 06.03.19).
3. Брауде Л. Ю. Ханс Кристиан Андерсен: кн. для учащихся. 3-е изд., дораб. М. : Просвещение. 1987. 143 с.
4. Гладишев В. В. Теорія і практика контекстного вивчення художніх творів у шкільному курсі зарубіжної літератури: монографія. Миколаїв. : Вид-во «Гліон». 2006. 372 с.

5. Гладишев В. В. Символ добродетельной красоты и духовной любви. Об одной художественной детали в сказке Г. К. Андерсена «Снежная королева». Русская словесность в школах Украины. 2013. № 5. С.21-23.
6. Дитяча література: Теорія. Історія. Практика : навчально-методичний посібник для студентів філологів спеціальності "Педагогіка і методика середньої освіти". Автор-укладач Л.О.Бондар. Миколаїв. 234 с.
7. Комментарии. Г. Х. Андерсен. Сказки, рассказанные детям. 1825-1842. – URL: http://old.prosv.ru/ebooks/lib/77_Andersen_Skazki/7.html (дата звернення: 06.03.19).
8. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. К.: ВЦ «Академія». 2007. Т.1. 608 с.
9. Листи від Андерсена. 1839–1844. – URL: http://az.lib.ru/a/andersen_g_h/text_1875_pisma_ot_andersena.shtml (дата звернення: 06.03.19).
10. Павленко Н. В. Гуманістичний пафос казок Г. Х. Андерсена. Первая Всеукраинская научно-практическая конференция "Образовательный процесс: взгляд изнутри" (16-18.05.2005г.) – URL: Режим доступа : <http://www.confcontact.com/May/24.php> (дата звернення: 06.03.19).
11. Пивнюк Н.А. Многовековая хранительница надежных знаний о природе и человеке (сказка). Русская словесность в школах Украины. 2005. № 5. С.40-45.
12. Пивнюк Н.А. «Сказки, рассказанные для детей», но не только... Русская словесность в школах Украины. 2005. № 2. С.51-56.

References

- 1.Andersen G. C. Skazki i istorii [Tales and stories]. Pravda, 1980, 528 p. [in Russian].
- 2.Andersen G. C. Skazka moiei zhyzni [The tale of my life]. http://az.lib.ru/a/andersen_g_h/text_1855_skazka_moey_zhizni.shtml [in Russian].
- 3.Braude L. U. Hans Kristian Andersen [Hans Chistian Andersen]. Prosveshcheniie, 1987, 143 p. [in Russian].
- 4.Commentaries. G. C. Andersen. Skazki, rasskazannyye detiam [The tales told to children]. 1835-1842. http://old.prosv.ru/ebooks/lib/77_Andersen_Skazki/7.html [in Russian].
- 5.Hladyshhev V. V. Teoriia i praktyka kontekstnoho vyvchennia khudozhnikh tvoriv u shkilnomu kursi zarubizhnoi literatury [Theory and practice of the contextual studying of art works in a school course of the foreign literature]. Ilion, 2006, 372 p. [in Ukrainian].
- 6.Hladyshhev V. V. Simvol dobrodetelnoi krasoty i dukhovnoi lubvi. Ob odnoi khudozhestvennoi detali v skazke G. K. Andersana "Snezhnaia koroleva" [The symbol of virtuous beauty and spiritual love. About one of the art details in H. C. Andersen's tale "The Snow Queen"]. Russian literature in Ukrainian Schools, 2013, Nr 5, pp. 21-23 [in Russian].
- 7.Lysty vid Andersena. 1844. http://az.lib.ru/a/andersen_g_h/text_1875_pisma_ot_andersena.shtml [in Ukrainian].
- 8.Pavlenko N. V. Humanistychnyipatos kazok H. S. Andersana [Humanistic pathos of H. C. Andersen's tales]. Pervaia Vseukrainskaia nauchno-practicheskaia konferentsia "Obrasovatelnyi protsess: vzgliad iznutri. [The first All-Ukrainian scientific and practical conference "Educational process: inside view"]. <http://www.confcontact.com/May/24.php> [in Ukrainian].
- 9.Pivniuk N. A. Mnogovekovaia khranitelnitsa nadiozhnykh znaniy o prirode i cheloveke (skazka) [A centuries-old guardian of reliable knowledge about the nature and the man (a tale)]. Russian literature in Ukrainian Schools, 2005, Nr 5, pp. 40-45 [in

Russian].

10. Pivniuk N. A. "Skazki, rasskazannyye dlia detei", no ne tolko... ["The tales told for children" and not only for them]. Russian literature in Ukrainian Schools, 2005, Nr 2, pp. 51-56 [in Russian].

АНОТАЦІЯ

У статті піднімається проблема контекстного вивчення художніх творів на заняттях з дитячою літератури в процесі підготовки майбутніх фахівців початкової школи. Вона є актуальною в умовах створення нової української школи, в основі якої лежить компетентнісний підхід до навчального процесу. Контекстне вивчення художніх творів є достатньо ефективним для розуміння його проблематики й ідеї. На цьому наголошують В. Гладішев та Л. Мірошніченко у своїх методичних дослідженнях. Як зауважується у статті, контекстний підхід часто ігнорується під час аналізу літературних казок, тому пропонуємо приклади використання методики контекстного вивчення під час ознайомлення з творчістю данського казкаря Г. К. Андерсена. З урахуванням біографічного, морально-естетичного й культурологічного контекстів у дослідженні проаналізовано такі твори, як: "Гидке каченя", "Снігова королева", "Русалонька", "Соловей", "Раулик і куц троянди". Акцент зроблено на філософсько-християнському тлумаченні казок, що відповідало особистому християнському світоглядові їхнього автора. Зокрема особнє місце тут посідають концепти жертвовної християнської любові й духовного смирення, які керують вчинками головних героїв творів казкаря, сприяють їхньому духовному зростанню. Саме з цього боку варто підходити до аналізу казок "Снігова королева", "Русалонька", "Соловей", "Перо і чорнильниця". Казки "Гидке каченя" і "Раулик і куц троянди", крім світоглядних орієнтирів письменника, розкривають окремі факти його життя, тому щоб повністю зрозуміти твори, необхідно зануритись у біографічні відомості про письменника. Важливим джерелом інформації про життя й світогляд казкаря є його автобіографічний твір "Казка мого життя", в якому перед читачем постає справжній Андерсен.

Отже, інтерпретація казок Г. К. Андерсена з використанням методики контекстного вивчення творів відкриває нове їхнє розуміння, що дає можливість майбутнім педагогам розставити важливі акценти, правильно визначити виховний підтекст і головну думку, підійти до шкільного аналізу цих творів з урахуванням необхідних деталей.

Ключові слова: контекст, контекстне вивчення, біографічний контекст, аналіз, літературна казка, підтекст, світогляд.